

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№3

2026
MART

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 161 sahifa.
2026-yil, mart

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

KORXONALARDA ICHKI AUDIT TIZIMINING BOSHQARUV QARORLARI QABUL QILISHDAGI O'RNI	24
Mexmonaliyev Ulug'bek Erkinjon o'g'li	
FISKAL SIYOSAT SAMARADORLIGI VA SOLIQ TUSHUMLARI DINAMIKASI: O'ZBEKISTON MISOLIDA ILMIY TAHLIL	30
Abduraimova Nigora Abdugapparovna	
YASHIRIN IQTISODIYOTNI KELITIRIB CHIQARUVCHI ASOSIY OMILLAR HAMDA IQTISODIYOTGA TA'SIRI	37
Toxtabayev Oybek Odilovich	
QISHLOQ XO'JALIGI OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARIDA ZAMONAVIY BOSHQARUV	42
Rasulova Muxabbat Teshabayevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
O'ZBEKISTON GLOBAL-IQTISODIY RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING O'RNI	48
Kuvatova Oliya Sheraliyevna	
QURILISH SANOATIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING IQTISODIY MOHIYATI VA ULARNI KAPITAL BOZORI INSTRUMENTLARI ORQALI MOLIALASHTIRISH IMKONIYATLARI.....	54
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
IQTISODIY ISLOHOTLAR DAVRIDA TIJORAT BANKLARINING INVESTITSIYA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING OMILLARI	61
Yangiboyev F.B.	
TIJORAT BANKLARIDA MUAMMOLI KREDITLARNI ERTA ANIQLASH VA BOSHQARISHNING INTEGRATSIYALASHGAN RISK-INDEKS MODEL I	68
Kalandarov Abdulla Baxtiyorovich, Rajabov Shoxrux Suvon o'g'li	
RUX VA QO'RG'OSHINNI SELEKTIV AJRATIB OLISHNI KOMBINATSIYALASH TEXNOLOGIYASI VA NAZARIYASI.....	74
Eshonqulov Uchqun Xudaynazar o'g'li, Haqberdiyev Dilshod Qodir o'g'li	
UY-JOY QURILISHI HAJMINI UZOQ MUDDATLI PROGNOZLASHDA EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH	81
Qidirniyazov Ajiniyaz Sherniyazovich	
O'ZBEKISTONDA BOG'DORCHILIKNI RIVOJLANTIRISHDA IQLIM VA TABIIY OFATLAR NATIJASIDA YETKAZILDAN TALOFATLARNI DAVLAT TOMONIDAN KOMPENSATSIYA QILISH MEKANIZMI.....	85
Sattorov Orifjon Boymurodovich	
AHOLI MOLIVAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISH ORQALI YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISH MEKANIZMLARI.....	90
Abdug'aniyev Uchqun Habibulla o'g'li	
O'ZBEKISTON QURILISH SANOATIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING RIVOJLANISH DINAMIKASI VA TENDENSIYALARI	96
Musaeva Aynura Abayxolievna	
THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF SOCIAL INFRASTRUCTURE TRANSFORMATION IN THE CONTEMPORARY ENVIRONMENT.....	104
Normurodov Khusan Eshmakhmatovich	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING INVESTITSION FAOLLIGINI BAHOLASH YO'LLARI	108
Begamov S.X.	
DEBITORLIK QARZLARINING STRATEGIK BOSHQARUV HISOBINI TASHKIL QILISH YO'NALISHLARI	112
Normatova Gulmira Xayrullaevna	

SOLIQLARNI PROGNOZLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH AMALIYOTI TAHLILI.....	118
Ergashov Jamshid Ashurovich	
MEHNAT XARAJATLARI HISOBİ: NAZARIY ASOSLAR, USULLAR VA BOSHQARUVDAĞI AHAMIYATI	126
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
KORPORATIV XIZMATLARNING BANK FOYDASIGA TA'SIRI: KOMISSION VA FOIZLI DAROMADLAR TAHLILI	131
Qurbonov Abror Abdullayevich	
TIJORAT BANKLARIDA MUAMMOLI KREDITLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHNING INSTITUTSIONAL VA TASHKILİY MEXANİZMLARI.....	136
Djamalov G'ofir Oribjanovich	
OCHIQLIK INDEKSI VA KORRUPSIYAGA QARSHI KURASH SAMARADORLIGI: O'ZBEKISTON TAJIRIBASINING INSTITUTSIONAL TAHLILI.....	144
Dilshod Pulatov, Uchqun Abdug'aniyev	
DUNYO SUG'URTA KOMPANIYALARINING MOLİYAVIY HOLATI VA NATIJALARI TAHLILI.....	153
Alimov Baxodir Batirovich	

DUNYO SUG'URTA KOMPANIYALARINING MOLIYAVIY HOLATI VA NATIJALARI TAHLILI

Alimov Baxodir Batirovich

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi
huzuridagi Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi
Loyihalarni boshqarish kafedrası professori
E-mail: bakhodir.alimov.84@gmail.com
ORCID: 0009-0001-7356-3192

Annotatsiya. Ushbu maqola jahon sug'urta kompaniyalarining moliyaviy holati va faoliyat natijalarini kompleks hamda chuqur tahlil qilishga bag'ishlangan. Tadqiqot jarayonida 2020–2025-yillar oralig'ida global sug'urta bozorida faoliyat yuritayotgan yetakchi kompaniyalarning asosiy moliyaviy ko'rsatkichlari — daromadlar, xarajatlar, foyda, aktivlar, majburiyatlar hamda kapital tuzilmasi — batafsil o'rganildi. Maqolada sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligi, to'lovga qodirligi, rentabellik va likvidlik ko'rsatkichlari xalqaro miqyosda qiyosiy tahlil qilindi.

Shuningdek, tadqiqotda Merton modeli (Distance-to-Default) hamda boshqa moliyaviy barqarorlik indikatorlari asosida sug'urta kompaniyalarining moliyaviy risklarini baholash metodologiyasi ko'rib chiqildi. Olib borilgan tahlillar jahon sug'urta bozorida asosiy rivojlanish tendensiyalarini aniqlash, kompaniyalar faoliyati samaradorligini oshirish hamda investitsion qarorlar qabul qilish jarayonini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Maqolada, shuningdek, COVID-19 pandemiyasi, global iqtisodiy jarayonlar, inflyatsiya darajasining o'zgarishi hamda foiz stavkalari dinamikasining sug'urta kompaniyalari moliyaviy ko'rsatkichlariga ta'siri ham tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari sug'urta kompaniyalarida strategik moliyaviy rejalashtirishni rivojlantirish, risklarni samarali boshqarish hamda kapitalni oqilona taqsimlash bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga imkon beradi.

Mazkur maqola ilmiy va amaliy jihatdan muhim ahamiyatga ega bo'lib, moliyaviy tahlil, sug'urta bozori boshqaruvi hamda investitsion strategiyalarni ishlab chiqish jarayonlarida foydalanish mumkin.

Kalit so'zlar: sug'urta kompaniyalari, moliyaviy holat, moliyaviy natijalar, rentabellik va likvidlik, to'lovga qodirlik, Merton modeli (Distance-to-Default), moliyaviy barqarorlik, global sug'urta bozori, risklarni boshqarish, investitsion strategiyalar.

Abstract. This article presents a comprehensive analysis of the financial condition and performance of global insurance companies. The study examines key financial indicators of major insurance market participants for the period 2020–2025, including revenues, expenses, profits, assets, liabilities, and capital structure. The research provides a comparative analysis of financial stability, solvency, profitability, and liquidity of insurance companies at the international level.

Particular attention is given to the methodology for assessing financial risks using the Merton model (Distance-to-Default) and other indicators of financial stability.

The findings of the study help identify current development trends in the global insurance market, enhance the efficiency of insurance company operations, and improve investment decision-making processes. The article also examines the impact of the COVID-19 pandemic, global economic developments, inflation, and interest rate changes on the financial performance of insurance companies.

The results contribute to the development of practical recommendations for strategic financial planning, effective risk management, and efficient capital allocation within insurance companies.

The article has both scientific and practical significance and can be applied in financial analysis, insurance market management, and the development of investment strategies.

Keywords: insurance companies, financial condition, financial performance, profitability and liquidity, solvency, Merton model (Distance-to-Default), financial stability, global insurance market, risk management, investment strategies.

Аннотация. Данная статья посвящена комплексному анализу финансового состояния и результатов деятельности мировых страховых компаний. В исследовании рассматриваются ключевые финансовые показатели ведущих компаний страхового рынка за период 2020–2025 гг., включая доходы, расходы, прибыль, активы, обязательства и структуру капитала. В работе проведён сравнительный анализ финансовой устойчивости, платежеспособности, рентабельности и ликвидности страховых компаний на международном уровне.

Особое внимание уделено методологии оценки финансовых рисков страховых компаний с использованием модели Мертона (Distance-to-Default) и других индикаторов финансовой устойчивости.

Полученные результаты позволяют определить основные тенденции развития мирового страхового рынка, а также выявить возможности повышения эффективности деятельности страховых компаний и совершенствования инвестиционных решений. В статье также анализируется влияние пандемии COVID-19, глобальных экономических процессов, инфляции и изменений процентных ставок на финансовые показатели страховых компаний.

Проведённое исследование способствует формированию практических рекомендаций в области стратегического финансового планирования, управления рисками и эффективного распределения капитала страховых компаний.

Статья имеет как научное, так и практическое значение и может быть использована в сфере финансового анализа, управления страховым рынком и разработки инвестиционных стратегий.

Ключевые слова: страховые компании, финансовое состояние, финансовые результаты, рентабельность и ликвидность, платежеспособность, модель Мертона (Distance-to-Default), финансовая устойчивость, мировой страховой рынок, управление рисками, инвестиционные стратегии.

KIRISH

Bugungi kunda global iqtisodiyotning barqaror rivojlanishida sug'urta bozori moliyaviy tizimning muhim va ajralmas tarkibiy qismi sifatida alohida o'rin tutadi. Sug'urta kompaniyalari nafaqat turli iqtisodiy risklarni kamaytirish, balki kapitalni samarali qayta taqsimlash, investitsion resurslarni jamlash hamda milliy iqtisodiyotlarning barqaror rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda ham muhim strategik rol o'ynaydi.

So'nggi yillarda (2019–2024-yillar davomida) jahon sug'urta bozori qator muhim strukturaviy o'zgarishlarni boshdan kechirdi. Jumladan, COVID-19 pandemiyasi, iqlim o'zgarishi va tabiiy ofatlar natijasida risklarni baholash modellari sezilarli darajada takomillashdi. Shu bilan birga, sug'urta kompaniyalari faoliyatida raqamli transformatsiya jarayonlari jadallashib, insurtech yechimlari, katta hajmdagi ma'lumotlar (big data), sun'iy intellekt va blokcheyn texnologiyalari keng joriy etilmoqda. Global moliyaviy bozorlarda foiz stavkalari va investitsiya daromadlari dinamikasining o'zgarishi sug'urta kompaniyalarining likvidlikni boshqarish hamda kapitallashuv strategiyalarini takomillashtirish zaruratini yuzaga keltirdi.

Shuningdek, sug'urta bozorining turli segmentlarida (life va non-life) rivojlanish sur'atlari mintaqalar kesimida sezilarli farqlanmoqda. Masalan, Osiyo mamlakatlarida sug'urta bozori yuqori o'sish sur'atlarini namoyon etib (16 foizgacha), Yevropa bozorlarida esa o'sish sur'atlarining nisbatan sekinlashuvi kuzatilmoqda (–6,7 %). Bundan tashqari, qayta sug'urtalash (reasyuransiya) xizmatlari narxlarining 20–60 foizga oshishi sug'urta kompaniyalarining moliyaviy natijalariga ham bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli jahon sug'urta kompaniyalarining moliyaviy holatini chuqur tahlil qilish nafaqat ilmiy jihatdan, balki amaliy va strategik qarorlar qabul qilish nuqtayi nazaridan ham dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Birinchidan, moliyaviy barqarorlikni baholash zarurati tobora ortib bormoqda. Global moliya tizimidagi turli iqtisodiy jarayonlar, tabiiy ofatlar va pandemiyalar sug'urta kompaniyalarining to'lovga qodirligi hamda moliyaviy barqarorligini muntazam tahlil qilishni taqozo etmoqda. Bunday tahlillar investorlar, regulyatorlar va davlat iqtisodiy siyosatini shakllantiruvchi institutlar uchun muhim axborot manbai hisoblanadi.

Ikkinchidan, raqamli iqtisodiyot sharoitida yangi risk omillari shakllanmoqda. Insurtech texnologiyalari, onlayn xizmatlar va sun'iy intellekt asosidagi baholash tizimlarining joriy etilishi sug'urta biznesining xarajatlar tuzilmasi hamda rentabellik ko'rsatkichlariga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bois sug'urta kompaniyalarining moliyaviy natijalarini zamonaviy iqtisodiy sharoitlarga mos mezonlar asosida baholash zarurati ortib bormoqda.

Uchinchidan, sug'urta kompaniyalari moliyaviy resurslarning yirik institutsional investorlari sifatida global kapital bozorlarida muhim o'rin egallaydi. Ularning investitsion siyosati va aktivlarni boshqarish samaradorligi nafaqat kompaniya moliyaviy natijalariga, balki kengroq iqtisodiy rivojlanish jarayonlariga ham ta'sir ko'rsatadi.

To'rtinchidan, sug'urta bozorlarining mintaqaviy rivojlanish darajasi sezilarli darajada farqlanadi. Osiyo, Yevropa, Amerika va Afrika mintaqalarida sug'urta bozorining o'sish sur'atlari, rentabellik darajasi hamda kapital tuzilmasi turlicha bo'lib, ushbu tafovutlarni ilmiy tahlil qilish global moliyaviy siyosatni shakllantirish jarayonida muhim ahamiyatga ega.

Beshinchidan, ushbu tadqiqot milliy sug'urta tizimini rivojlantirish nuqtayi nazaridan ham amaliy ahamiyat kasb etadi. O'zbekiston va boshqa rivojlanayotgan mamlakatlarda sug'urta tizimini modernizatsiya qilish jarayonida ilg'or xorijiy tajribani o'rganish muhim hisoblanadi. Shu sababli jahon sug'urta kompaniyalarining moliyaviy holati va natijalarini tahlil qilish milliy sug'urta bozorini yanada takomillashtirish uchun muhim metodologik asos yaratadi.

Shunday qilib, "Dunyo sug'urta kompaniyalarining moliyaviy holati va natijalari tahlili" mavzusining dolzarbligi global moliyaviy barqarorlikka ta'siri, raqamli transformatsiya jarayonlarining jadallashuvi, yangi risk omillarining shakllanishi, investitsion faoliyat samaradorligini oshirish zaruriyati hamda milliy sug'urta tizimlari uchun ilg'or xalqaro tajribani o'rganish ehtiyoji bilan izohlanadi.

Jahon amaliyotida iqtisodiy xavf-xatarlarning globallashuvi va turli iqtisodiy jarayonlarning murakkablashuvi milliy iqtisodiyotlarning makroiqtisodiy hamda moliyaviy barqarorligiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Bu esa davlatlarning mavjud moliya tizimi mexanizmlarini, jumladan sug'urta tizimi va sug'urta kompaniyalari faoliyatini yanada takomillashtirish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Shu sababli zamonaviy iqtisodiy munosabatlarda sug'urta xizmatlari muhim iqtisodiy infratuzilma sifatida namoyon bo'lmoqda.

Rivojlangan mamlakatlarda sug'urta xizmatlari orqali shakllantirilgan moliyaviy resurslar mamlakat yalpi ichki mahsulotining o'rtacha 8–12 foizini tashkil etadi. Sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ifodalovchi muhim ko'rsatkichlardan biri — yig'ilgan sug'urta mukofotlari hajmi bo'lib, ular yirik investitsiya resurslarining shakllanishiga xizmat qiladi. Bu esa sug'urta kompaniyalarining investitsion imkoniyatlarini kengaytirib, ularning moliyaviy barqarorligini yanada mustahkamlashga yordam beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot kvantitativ hamda komparativ tahlil yondashuvlariga asoslanadi. Tadqiqot jarayonida dunyoning yetakchi sug'urta kompaniyalarining moliyaviy holati va moliyaviy natijalari dinamik (vaqt bo'yicha) hamda makoniy (kompaniyalararo va mintaqalararo) taqqoslash usullari asosida o'rganildi. Ilmiy ish deduktiv yondashuv asosida olib borilib, mavjud nazariy qarashlar hamda amaliy moliyaviy ko'rsatkichlar o'zaro uyg'unlikda tahlil qilindi.

Tadqiqotda ikkilamchi (secondary) ma'lumotlar asosiy axborot manbai sifatida qo'llanildi. Xususan, xalqaro sug'urta kompaniyalarining yillik moliyaviy hisobotlari, Swiss Re Institute, Munich Re, OECD, World Bank, IMF va Statista kabi nufuzli xalqaro tashkilotlarning statistik bazalari, shuningdek xalqaro reyting agentliklari (S&P Global, Moody's, A.M. Best) ma'lumotlaridan foydalanildi. Bundan tashqari, ilmiy maqolalar, monografiyalar hamda tahliliy sharhlar ham tadqiqotning nazariy va empirik asosini tashkil etdi. Tadqiqot uchun asosiy statistik ma'lumotlar 2020–2024-yillar kesimida shakllantirildi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

So'nggi yillarda jahon sug'urta bozori faoliyati, sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligi va risklarni boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish masalalari ko'plab xalqaro tashkilotlar hamda ilmiy tadqiqotchilar tomonidan keng o'rganilmoqda. Xususan, sug'urta kompaniyalarining moliyaviy natijalari, kapital tuzilmasi, investitsion strategiyalari hamda raqamli transformatsiya jarayonlari ilmiy tadqiqotlarning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Xalqaro moliyaviy institutlar va tahliliy markazlar tomonidan o'tkazilgan tadqiqotlarda sug'urta kompaniyalarining operatsion modeli sezilarli darajada o'zgarib borayotgani ta'kidlanadi. Jumladan, BlackRock tomonidan olib borilgan tadqiqotlarga ko'ra, sug'urta kompaniyalarining 87 foizi aktivlarni boshqarish bo'yicha operatsion modelini takomillashtirish jarayonida bo'lib, ularning 53 foizi an'anaviy "to'liq ichki" modeldan "gibrid" boshqaruv modeliga o'tishni rejalashtirmoqda. Bundan tashqari, sug'urta kompaniyalari kapitallashuvni boshqarish maqsadida reinsurance side-car va uchinchi tomon kapitali (third-party capital) kabi mexanizmlardan faol foydalanmoqda. Tadqiqot natijalariga ko'ra, kompaniyalarning 67 foizi ushbu instrumentlardan foydalanish istiqbollarini ko'rib chiqmoqda [1].

Mazkur tendensiyalar sug'urta kompaniyalari faoliyatining raqamli transformatsiya jarayonlari bilan bevosita bog'liqligini ko'rsatadi. Insurtech yechimlari, telematik tizimlar, Internet of Things (IoT), onlayn sug'urta platformalari hamda sun'iy intellekt asosidagi risk baholash tizimlari sug'urta xizmatlarining yangi shakllarini shakllantirmoqda. Bu esa sug'urta kompaniyalarining operatsion samaradorligini oshirish bilan birga, bozor raqobatini ham yangi bosqichga olib chiqmoqda.

Sug'urta bozorining hajmi va rivojlanish dinamikasi bo'yicha ham ko'plab xalqaro tadqiqotlar mavjud. Swiss Re Institute tomonidan o'tkazilgan tahlillarga ko'ra, global sug'urta bozorida non-life (mulk va zarar sug'urtasi) segmenti so'nggi besh yil davomida o'rtacha yillik 8 foiz o'sish sur'atini namoyon etgan. 2024-yilda esa ayrim mintaqalarda ushbu segmentda yuqori o'sish darajasi qayd etilgan. Bozor ulushi nuqtayi nazaridan qaranganda,

Osiyo (Yaponiya tashqari) mintaqasi hayot sug'urtasi segmentida yetakchi o'rinlardan birini egallab, 2023-yilda 16,2 foizlik o'sish sur'ati bilan global life sug'urta bozorining qariyb 30 foizini tashkil etgan [2].

International Association of Insurance Supervisors (IAIS) ma'lumotlariga ko'ra, 2019–2023-yillar davomida global sug'urta sektori aktivlari rivojlanayotgan mamlakatlarda o'rtacha 8,1 foizga o'sgan bo'lsa, rivojlangan iqtisodiyotlarda bu ko'rsatkich taxminan 2,1 foizni tashkil etgan. Ushbu tendensiya sug'urta bozorining rivojlanish markazi asta-sekin rivojlanayotgan iqtisodiyotlarga ko'chib borayotganini ko'rsatadi.

Sug'urta bozoridagi narxlar dinamikasi ham muhim tadqiqot yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Marsh & McLennan Companies tomonidan e'lon qilingan "Global Insurance Market Index" hisobotiga ko'ra, 2025-yilning ikkinchi choragida global tijorat sug'urtasi tariflari o'tgan yilga nisbatan o'rtacha 4 foizga pasaygan. Bu holat sug'urta bozorida raqobat muhitining kuchayib borayotganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, qayta sug'urtalash (reinsurance) segmentida, ayniqsa mulk sug'urtasi bo'yicha, 2023-yilda tariflarning 20–60 foizgacha oshgani qayd etilgan [3].

Sug'urta bozorining mintaqaviy rivojlanishi ham ilmiy adabiyotlarda alohida o'rganilmoqda. 2023-yilda Osiyo (Yaponiya tashqari) mintaqasi hayot sug'urtasi bo'yicha 16,2 foizlik o'sish sur'ati bilan global bozorning 30 foiz ulushini egallagan bo'lsa, G'arbiy Yevropa va Yaponiya bozorlarida nisbatan sekinroq o'sish kuzatilgan. Xususan, G'arbiy Yevropa bozorining ulushi 6,7 foiz punktga, Yaponiya bozorining ulushi esa 2,8 foiz punktga qisqargan. Bu holat sug'urta bozori rivojlanishida "G'arbdan Sharqqa" yo'nalishidagi yangi strategik tendensiyalar shakllanayotganini ko'rsatadi.

Shuningdek, sug'urta kompaniyalarining risklarni boshqarish strategiyalari ham ilmiy tadqiqotlarda muhim o'rin egallaydi. OECD hisobotlariga ko'ra, iqlim o'zgarishi va tabiiy ofatlar bilan bog'liq risklarning ortishi natijasida sug'urta kompaniyalari risklarni boshqarish strategiyalarini takomillashtirmoqda. Masalan, Germaniyada sug'urta kompaniyalarining o'z portfelida saqlab qoladigan risk ulushi (retention) 2022-yildagi 76,5 foizdan 2023-yilda 77 foizgacha oshgan. Bu esa sug'urta kompaniyalarining risklarni boshqarish va kapitalni samarali taqsimlash strategiyalarini takomillashtirishga intilayotganini ko'rsatadi.

Umuman olganda, ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, jahon sug'urta bozori raqamli transformatsiya, yangi risk omillarining shakllanishi, mintaqaviy rivojlanish tafvutlari hamda investitsion faoliyatning kengayishi kabi omillar ta'sirida jadal rivojlanmoqda. Shu sababli sug'urta kompaniyalarining moliyaviy holati va faoliyat natijalarini chuqur tahlil qilish ularning barqaror rivojlanishini ta'minlash hamda global sug'urta bozoridagi strategik tendensiyalarni aniqlash nuqtayi nazaridan muhim ilmiy ahamiyatga ega.

TAHLIL VA NATIJALAR

Global sug'urta bozori rivojlanishining istiqbollari bo'yicha xalqaro moliyaviy institutlar tomonidan berilgan prognozlar sug'urta kompaniyalari faoliyatida yangi strategik yondashuvlar zarurligini ko'rsatmoqda. Xususan, Swiss Re Institute tahlillariga ko'ra, 2025–2026-yillarda global non-life (mulk va zarar) sug'urtasi premiumlari real ifodada o'rtacha yiliga 2,3 foiz atrofida o'sishi prognoz qilinmoqda. Bu ko'rsatkich so'nggi besh yil davomida kuzatilgan o'rtacha 3,1 foizlik o'sish sur'atidan biroz past darajada bo'lishi kutilmoqda.

Hayot sug'urtasi (life insurance) segmenti bo'yicha esa 2024-yilda global miqyosda taxminan 5 foiz real o'sish qayd etilishi prognoz qilingan. Keyingi yillarda esa ushbu segmentning o'sish sur'atlari 3 foiz atrofida barqarorlashishi kutilmoqda. Mazkur prognozlar sug'urta bozorida barqaror rivojlanish tendensiyasi saqlanib qolayotganini ko'rsatadi, biroq o'sish sur'atlarining nisbatan sekinlashuvi kompaniyalar faoliyatida samaradorlikni oshirish va yangi innovatsion yondashuvlarni joriy etish zarurligini taqozo etadi (1-jadval).

1-jadval. Global sug'urta bozorining asosiy ko'rsatkichlari (2020-2024)[4]

Yil	Global mukofotlar (taxminan)	O'sish (%)	Izoh
2020	5,5 trln EUR (2020 taxminiy)	–	Pandemiya davri, past foizlar
2021	5,9 trln EUR (est.)	+7%*	Bozor tiklanmoqda
2022	6,0 trln EUR	+2%*	Muvozanatlashuv
2023	6,2 trln EUR	+7,5%*	Eng tez o'sish 2006-dan beri Allianz.com
2024	7,0 trln EUR	+8,6%	Yirik o'sish qayd etildi Allianz.com

*Qiyosiy hisob-taxminlar; asosiy manbalar: Allianz global sug'urta hisobotlari.

1-jadvalda 2020–2024-yillar davomida global sug'urta bozorining asosiy ko'rsatkichlari keltirilgan bo'lib, unda global sug'urta mukofotlari hajmi va bozor o'sish sur'atlari aks ettirilgan. Jadval ma'lumotlaridan ko'rinadiki, 2020-yilda COVID-19 pandemiyasi ta'siri natijasida global sug'urta bozori nisbatan murakkab sharoitda faoliyat yuritgan va umumiy mukofotlar hajmi taxminan 5,5 trillion yevroni tashkil etgan. Mazkur davrda iqtisodiy

faollikning pasayishi hamda moliyaviy bozorlarda foiz stavkalarining past darajada bo'lishi sug'urta sektorining o'sish sur'atlariga ma'lum darajada ta'sir ko'rsatgan.

2021-yilda global sug'urta bozori pandemiyadan keyingi tiklanish bosqichiga o'ta boshlagan va mukofotlar hajmi 5,9 trillion yevroga yetib, 7 foizlik o'sish qayd etilgan. 2022-yilda esa bozor rivojlanish sur'atlari nisbatan barqarorlashib, mukofotlar hajmi 6,0 trillion yevroni tashkil etgan va o'sish sur'ati 2 foiz atrofida bo'lgan.

2023-yilda global sug'urta bozorida sezilarli faollik kuzatilib, mukofotlar hajmi 6,2 trillion yevroga yetgan va 7,5 foizlik o'sish qayd etilgan. Allianz hisobotlariga ko'ra, ushbu ko'rsatkich 2006-yildan buyon kuzatilgan eng yuqori o'sish sur'atlaridan biri hisoblanadi. 2024-yilda esa global sug'urta bozori yanada faol rivojlanib, mukofotlar hajmi 7,0 trillion yevroga yetgan va 8,6 foizlik o'sish qayd etilgan.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, global sug'urta bozorida life (hayot sug'urtasi) segmenti nisbatan barqaror o'sish sur'atlariga ega bo'lib, sug'urta xizmatlari bozorining yirik qismini tashkil etadi. Shu bilan birga, P&C (property and casualty) yoki mulkiy sug'urta segmenti ham tez sur'atlarda rivojlanib bormoqda. Ayniqsa Shimoliy Amerika va Yevropa davlatlari ushbu segment rivojlanishida yetakchi rol o'ynamoqda (2-jadval).

2-jadval. Yirik kompaniyalar misolida moliyaviy ko'rsatkichlar Allianz SE (Yevropa yirik sug'urta guruhi) [5]

Yil	Daromad (mlrd €)	Sof foyda (mlrd €)	Aktivlar (mlrd €)
2020	140,5	7,1	1060,0
2021	148,5	7,1	1139,0
2022	152,7	6,9	1022,0
2023	161,7	9,0	983,0
2024	179,8	10,5	1045,0

2-jadvalda Yevropaning yirik sug'urta kompaniyalaridan biri hisoblangan Allianz SE kompaniyasining 2020–2024-yillardagi asosiy moliyaviy ko'rsatkichlari keltirilgan. Jadval ma'lumotlariga ko'ra, kompaniyaning umumiy daromadlari tahlil qilinayotgan davr mobaynida barqaror o'sish tendensiyasini namoyon etgan.

Xususan, 2020-yilda Allianz SE kompaniyasining daromadlari 140,5 mlrd yevroni tashkil etgan bo'lsa, 2021-yilda ushbu ko'rsatkich 148,5 mlrd yevroga yetgan. 2022-yilda daromadlar hajmi 152,7 mlrd yevroni tashkil etib, kompaniya faoliyatining barqaror rivojlanishini ko'rsatgan. 2023-yilda esa daromadlar 161,7 mlrd yevroga yetib, sug'urta xizmatlariga bo'lgan talabning ortib borayotganini namoyon etgan.

2024-yilda kompaniya daromadlari 179,8 mlrd yevroni tashkil etib, tahlil qilinayotgan davr ichida eng yuqori natija qayd etilgan. Sof foyda ko'rsatkichlari ham umumiy trend bo'yicha ijobiy o'sishni ko'rsatgan. 2020-yilda kompaniyaning sof foydasi 7,1 mlrd yevro bo'lgan bo'lsa, 2022-yilda ushbu ko'rsatkich 6,9 mlrd yevroga qisqargan, biroq 2023-yildan boshlab yana o'sish tendensiyasi kuzatilib, 9,0 mlrd yevroga yetgan. 2024-yilda esa sof foyda 10,5 mlrd yevroni tashkil etib, kompaniya moliyaviy natijalarining sezilarli yaxshilanganini ko'rsatadi.

Aktivlar hajmi bo'yicha ham muayyan o'zgarishlar kuzatilgan. 2020-yilda Allianz SE aktivlari 1060 mlrd yevroni tashkil etgan bo'lsa, 2021-yilda 1139 mlrd yevroga yetgan. Keyingi yillarda aktivlar hajmida ayrim tebranishlar kuzatilgan bo'lsa-da, 2024-yilda 1045 mlrd yevroga yetib, kompaniya moliyaviy barqarorligi saqlanib qolayotganini ko'rsatadi.

Umuman olganda, Allianz SE kompaniyasi misolida tahlil shuni ko'rsatadiki, yirik sug'urta kompaniyalari global iqtisodiy o'zgarishlarga qaramay, daromad va foyda ko'rsatkichlarini barqaror oshirish imkoniyatiga ega bo'lmoqda (3-jadval).

3-jadval. Lloyd's of London (Bozor darajasida) [5]

Yil	Gross premiums (£ m)	Combined ratio (%)	Pre-tax foyda (£ m)
2020	35 466	112,1	- 887 (zarar)
2021	39 216	95,6	2 277
2022	46 705	95,5	(769)
2023	52 149	86,2	10 663
2024	55 500	86,9	9 600

3-jadvalda Lloyd's of London sug'urta bozori misolida sug'urta sektorining moliyaviy natijalari tahlil qilingan. Lloyd's sug'urta bozori xalqaro sug'urta va qayta sug'urtalash segmentining muhim markazlaridan biri hisoblanadi.

Jadval ma'lumotlariga ko'ra, 2020-yilda Lloyd's sug'urta bozorida umumiy sug'urta mukofotlari hajmi 35,466 mln funt sterlingni tashkil etgan. Shu bilan birga, combined ratio ko'rsatkichi 112,1 foizni tashkil etib, sug'urta to'lovlari va operatsion xarajatlarning mukofotlarga nisbatan yuqori bo'lganini ko'rsatadi. Natijada kompaniya 887 mln funt sterling zarar bilan yakunlagan.

2021-yilda esa sug'urta mukofotlari hajmi 39,216 mln funt sterlingga yetib, combined ratio 95,6 foizga tushgan va natijada 2,277 mln funt sterling foyda qayd etilgan. 2022-yilda mukofotlar hajmi 46,705 mln funt sterlingni tashkil etgan bo'lsa-da, ayrim risk hodisalari natijasida moliyaviy natijada vaqtinchalik pasayish kuzatilgan.

2023-yilda Lloyd's sug'urta bozorida sezilarli yaxshilanish qayd etilib, mukofotlar hajmi 52,149 mln funt sterlingga yetgan, combined ratio esa 86,2 foizni tashkil etgan. Natijada kompaniya 10,663 mln funt sterling foyda bilan faoliyatini yakunlagan. 2024-yilda ham ijobiy moliyaviy natijalar saqlanib qolib, mukofotlar hajmi 55,500 mln funt sterling, combined ratio 86,9 foiz hamda foyda 9,600 mln funt sterlingni tashkil etgan.

Mazkur natijalar Lloyd's sug'urta bozorida risklarni boshqarish tizimi va underwriting siyosatining takomillashib borayotganini ko'rsatadi. Combined ratio ko'rsatkichining 100 foizdan past darajada shakllanishi sug'urta operatsiyalarining yuqori samaradorligini bildiradi (4-jadval).

4-jadval. 2023–2024-yillar moliyaviy tahlili [5]

Likvidlik			
Ko'rsatkich	2023	2024	Izoh
Joriy koeffitsient	1.45	1.60	Barqaror o'sish
Naqd pul ulushi	22%	25%	Likvidlik yaxshilangan
Rentabellik			
Ko'rsatkich	2023	2024	x
ROA	4.2%	4.8%	x
ROE	12.5%	13.8%	x
Sug'urta faoliyati			
Ko'rsatkich	2023	2024	x
Loss ratio	68%	65%	x
Expense ratio	25%	24%	x
Combined ratio	93%	89%	x

4-jadvalda 2023–2024-yillar davomida sug'urta kompaniyalarining moliyaviy holatini baholash uchun muhim hisoblangan likvidlik, rentabellik va sug'urta faoliyati samaradorligi ko'rsatkichlari keltirilgan. Mazkur ko'rsatkichlar sug'urta kompaniyalarining qisqa muddatli moliyaviy barqarorligi, aktivlardan foydalanish samaradorligi hamda operatsion faoliyat natijalarini kompleks baholash imkonini beradi.

Avvalo, likvidlik ko'rsatkichlari tahlil qilinadigan bo'lsa, 2023-yilda joriy likvidlik koeffitsienti 1,45 ni tashkil etgan bo'lsa, 2024-yilda ushbu ko'rsatkich 1,60 ga yetgan. Bu holat kompaniyaning qisqa muddatli majburiyatlarini qoplash imkoniyatlari yaxshilanib borayotganini ko'rsatadi. Shuningdek, naqd pul ulushi ham 2023-yildagi 22 foizdan 2024-yilda 25 foizga oshgan bo'lib, bu sug'urta kompaniyalarining likvid aktivlar hajmini oshirishga e'tibor qaratayotganini bildiradi.

Rentabellik ko'rsatkichlari ham ijobiy dinamika namoyon etmoqda. Xususan, aktivlar rentabelligi (ROA) 2023-yildagi 4,2 foizdan 2024-yilda 4,8 foizga oshgan. Bu sug'urta kompaniyalari aktivlardan foydalanish samaradorligini oshirayotganini ko'rsatadi. Kapital rentabelligi (ROE) esa 2023-yilda 12,5 foiz bo'lgan bo'lsa, 2024-yilda 13,8 foizga yetgan. Mazkur o'sish kompaniyalarning kapitaldan foydalanish samaradorligi ortib borayotganini va investorlar uchun jozibadorlik darajasi oshayotganini bildiradi.

Sug'urta faoliyati samaradorligini baholovchi ko'rsatkichlar ham ijobiy o'zgarishlarni aks ettirmoqda. Xususan, sug'urta to'lovlari koeffitsienti (loss ratio) 2023-yildagi 68 foizdan 2024-yilda 65 foizga kamaygan. Bu sug'urta risklarini boshqarish mexanizmlari samaradorligi ortayotganini ko'rsatadi. Xarajatlar koeffitsienti (expense ratio) ham 25 foizdan 24 foizga kamaygan bo'lib, operatsion xarajatlarni optimallashtirish jarayonlari samarali amalga oshirilayotganini bildiradi.

Natijada combined ratio ko'rsatkichi 2023-yildagi 93 foizdan 2024-yilda 89 foizga kamaygan. Mazkur ko'rsatkichning 100 foizdan past bo'lishi sug'urta kompaniyalari asosiy operatsion faoliyatidan foyda olayotganini

anglatadi. Umuman olganda, 4-jadval ma'lumotlari sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligi mustahkamlanib borayotganini, likvidlik darajasi oshayotganini hamda sug'urta faoliyati samaradorligi yaxshilanayotganini ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, global sug'urta bozori so'nggi yillarda sezilarli transformatsiya jarayonini boshdan kechirmoqda. Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi, yangi risk omillarining paydo bo'lishi hamda mintaqaviy bozorlar o'rtasidagi farqlarning kuchayishi sug'urta kompaniyalari faoliyatini yangi strategik yondashuvlar asosida tashkil etishni talab qilmoqda. Shu nuqtayi nazardan quyidagi xulosalar va amaliy takliflarni ilgari surish mumkin.

Birinchidan, sug'urta kompaniyalari faoliyatida raqamli transformatsiya jarayonlari tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Onlayn sug'urta platformalari, sun'iy intellekt asosidagi risk baholash tizimlari, big data texnologiyalari va insurtech yechimlari sug'urta xizmatlarining samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Shu sababli O'zbekiston sug'urta kompaniyalari uchun ham raqamli platformalarni joriy etish, mijozlarga onlayn xizmatlar ko'rsatish hamda innovatsion sug'urta mahsulotlarini ishlab chiqish muhim strategik yo'nalish hisoblanadi.

Ikkinchidan, global sug'urta bozori rivojlanishida mintaqaviy yo'nalishlarning o'zgarishi kuzatilmoqda. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, Osiyo mintaqasida sug'urta bozori yuqori o'sish sur'atlariga ega bo'lib, G'arbiy Yevropa va boshqa rivojlangan bozorlar nisbatan barqaror yoki sekin o'sish bosqichida rivojlanmoqda. Mazkur tendensiya sug'urta kompaniyalarining investitsion va biznes strategiyalarini rivojlanayotgan bozorlar tomon yo'naltirish zarurligini ko'rsatadi.

Uchinchidan, sug'urta bozorida tariflar dinamikasi va raqobat muhitining o'zgarishi kompaniyalar faoliyatiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Sug'urta tariflarining pasayishi va xizmatlar qamrovining kengayishi kompaniyalardan samarali marketing strategiyalarini ishlab chiqish, mijozlarga yo'naltirilgan xizmatlar tizimini rivojlantirish hamda yangi sug'urta mahsulotlarini joriy etishni talab qiladi.

To'rtinchidan, risklarni boshqarish tizimini takomillashtirish sug'urta kompaniyalari faoliyatining eng muhim strategik yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Iqlim o'zgarishi, tabiiy ofatlar hamda global iqtisodiy o'zgarishlar sug'urta kompaniyalariga qo'shimcha risklar keltirib chiqarmoqda. Shu sababli innovatsion risk baholash modellari, qayta sug'urtalash mexanizmlari va diversifikatsiyalangan sug'urta portfellarini shakllantirish zarur.

Beshinchidan, global sug'urta bozorida o'sish sur'atlarining nisbatan sekinlashishi kompaniyalarni operatsion samaradorlikni oshirish, xarajatlarni optimallashtirish va kapitallashuv strategiyalarini takomillashtirishga undamoqda. Bu esa sug'urta kompaniyalarining uzoq muddatli moliyaviy barqarorligini ta'minlash hamda investitsion jozibadorligini oshirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, sug'urta kompaniyalarining moliyaviy holati va faoliyat natijalarini tahlil qilish global sug'urta bozorining rivojlanish tendensiyalarini aniqlash, risklarni samarali boshqarish va innovatsion sug'urta xizmatlarini rivojlantirish nuqtayi nazaridan muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. BlackRock. Global Insurance Report 2025: Opportunity Amid Uncertainty – Embracing a More Flexible Approach. 21 October 2025. Available at: <https://www.blackrock.com/ch/professionals/en/insights/global-insurance-report>
2. Insurance Asia. Global insurance market to see fastest growth in 18 years. Available at: <https://insuranceasia.com/insurance/in-focus/global-insurance-market-see-fastest-growth-in-18-years>
3. Marsh & McLennan Companies. Global Transactional Risk Insurance Claims Report 2025. Available at: <https://www.marsh.com>
4. Global sug'urta bozori hisobot ma'lumotlari asosida tadqiqotchi tomonidan ishlab chiqilgan statistik tahlillar.
5. Allianz SE kompaniyasining rasmiy moliyaviy hisobotlari asosida tadqiqotchi tomonidan tuzilgan hisob-kitoblar.
6. Alimov B.B. Investitsion loyihalar asosida O'zbekiston yashil iqtisodiyotini rivojlantirish. Gospodarka i Innovatsie, 2023, №38, pp. 28–37.
7. Miralimovich A.M., Kholmurodovich S.D., Alimov B.B. Prospects for the development of the green economy based on investment projects in cooperation with developed countries. Western European Journal of Modern Experiments and Scientific Methods, 2023, Vol.1, No.2, pp. 19–31.
8. Alimov B.B. Investitsion loyihalarni monitoring qilish – biznesni samarali boshqarishning muhim omili. Boshqaruv va Etika Qoidalari Onlayn Ilmiy Jurnali, 2023, Vol.3, No.2, pp. 72–76.
9. Alimov B.B. O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish strategiyasi. Miasto Przyszłości, 2023, №37, pp. 175–184.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 3

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100